

Eluned Morgan AS, y Gweinidog Iechyd Meddwl, Llesiant a'r Gymraeg

Dyddiad | Date: 10 Rhagfyr 2020

Pwnc | Subject: **Ymchwiliad i effaith COVID-19 ar blant a phobl ifanc**

Annwyl Eluned,

Diolch am ddod i'n cyfarfod ar 26 Tachwedd fel rhan o'r ymchwiliad rydym yn parhau i'w gynnal i effaith COVID-19 ar blant a phobl ifanc.

Fel y byddwch eisoes yn gwybod, mae iechyd meddwl a llesiant plant a phobl ifanc yn flaenoriaeth sylweddol i ni.

Fel rhan o'r gwaith rydym yn parhau i'w wneud, rydym wedi nodi tystiolaeth y gallai plant a phobl ifanc ddi-ddod yn fwy oherwydd y difrod cyfochrog a'r canlyniadau anfwriadol sy'n gysylltiedig â'r cyfyngiadau COVID-19 nag oherwydd y feirws ei hun. O gofio hynny, rydym yn pryderu'n fawr am effaith negyddol bosibl y pandemig ar iechyd meddwl plant, yn enwedig ar adeg pan fo'r GIG a gwasanaethau cyhoeddus eraill o dan bwysau sylweddol.

Rydym yn parhau i bryderu ynghylch y diffyg cyswllt posibl rhwng uchelgais Llywodraeth Cymru a'r byrddau iechyd o ran cymorth iechyd meddwl, a'r hyn y mae plant a phobl ifanc yn ei ddweud wrthym (a phobl eraill) am eu profiadau ar lawr gwlad.

Rydym hefyd yn ymwybodol iawn o rôl allweddol gwasanaethau cymdeithasol wrth gefnogi a hyrwyddo mynediad at wasanaethau iechyd meddwl i blant yn ystod yr ymateb i COVID-19, ac rydym yn awyddus i bwysleisio y dylai Gweinidogion Cymru a phob rhan o Lywodraeth Cymru gydweithio i sicrhau bod y gwaith hwn yn cael ei ddwyn ymlaen ar lefel strategol.

Yn yr atodiad i'r llythyr hwn, rydym wedi amlinellu'r prif bryderon rydym wedi'u nodi sy'n berthnasol i'ch portffolio chi. Rydym yn bwriadu dychwelyd at y materion hyn yn gynnar yn 2021. Erbyn hynny, byddwn wedi cael cyfle i ystyried ymateb Llywodraeth Cymru i'n hadroddiad *Cadernid Meddwl: ddwy flynedd yn ddiweddarach a'r ddadl gysylltiedig yn y Cyfarfod Llawn.*

Mae'r atodiad hefyd yn cynnwys cais am ragor o wybodaeth am y trefniadau rhwng y byrddau iechyd a Llywodraeth Cymru i fonitro capasiti gwasanaethau iechyd meddwl yn ystod y pandemig.

Hyderaf fod y diweddariad hwn yn ddefnyddiol ac edrychaf ymlaen at ddarllen eich ymateb. Oherwydd diddordeb y Pwyllgor Iechyd, Gofal Cymdeithasol a Chwaraeon yn y materion hyn, rwyf wedi anfon copi o'r llythyr hwn at Gadeirydd y pwyllgor hwnnw.

Yn gywir,

Senedd Cymru
Bae Caerdydd, Caerdydd, CF99 1SN

 SeneddPPIA@senedd.cymru

 0300 200 6565

Welsh Parliament
Cardiff Bay, Cardiff, CF99 1SN

 SeneddCYPE@senedd.wales

 0300 200 6565

Lynne Neagle

Lynne Neagle AS
Cadeirydd

Copi at Dai Lloyd AS, Cadeirydd y Pwyllgor Iechyd, Gofal Cymdeithasol a Chwaraeon

Croesewir gohebiaeth yn Gymraeg neu Saesneg | We welcome correspondence in Welsh or English.

Atodiad A: Ymchwiliad i effaith COVID-19 ar blant a phobl ifanc

Materion allweddol fel ym mis Tachwedd 2020

Isod, amlinellir y prif feysydd sydd o ddiddordeb i ni ar hyn o bryd yn ein hymchwiliad fel ag y maent yn berthnasol i'ch portffolio. Nid rhestr gyflawn mohoni, ond rydym yn bwriadu iddi bwysleisio'r meysydd hynny lle mae angen rhagor o sicrwydd neu lle rydym yn bwriadu monitro cynnydd.

Gwasanaethau iechyd meddwl

Mae ein hadroddiad *Cadernid meddwl: ddwy flynedd yn ddiweddarach* yn nodi bod yn rhaid i reoli effaith COVID-19 ar blant a phobl ifanc fod yn flaenoriaeth glir ar gyfer Llywodraeth Cymru a chyrrff cyhoeddus. Hefyd, mae'n nodi bod yn rhaid blaenoriaethu ymdrechion i gynnal—ac, mewn rhai meysydd, gynyddu—momentwm y gwaith o weithredu argymhellion *Cadernid Meddwl* rhwng nawr a diwedd y Senedd hon.

Mae iechyd meddwl hefyd wedi bod yn fater allweddol yn y dystiolaeth ar COVID-19 sydd wedi dod i law gan blant a phobl ifanc.

Hefyd, mewn tystiolaeth lafar, awgrymodd y Comisiynydd Plant fod cymorth o ran iechyd meddwl i blant a phobl ifanc yn ystod y misoedd diwethaf wedi gweld llwyddiannau a methiannau. Soniodd am y pryderon a fynegwyd iddi ynghylch diffyg gwybodaeth ymhlith plant, pobl ifanc, eu rhieni a'u gofawyr am sut i gael mynediad at wasanaethau. Ar ôl hynny, gwnaethom ysgrifennu at bob bwrdd iechyd i ofyn am sicrwydd ynghylch mynediad at wasanaethau iechyd meddwl ar gyfer plant a phobl ifanc yn ystod y pandemig. Cafwyd ymatebion gan bob un o'r saith bwrdd iechyd mewn ymgais i dawelu'n meddyliau ar y mater hwn.

Rydym yn nodi'ch tystiolaeth ar y materion a ganlyn:

- bod gwasanaethau iechyd meddwl yn wasanaethau hanfodol; ac
- na ddylai'r gwasanaethau a ddarparwyd yn y misoedd diwethaf fod yn wahanol i'r gwasanaethau arferol, heblaw'r ffaith eu bod yn cael eu cynnig ar-lein.

Rydym yn croesawu'ch ymdrechion i gasglu rhagor o wybodaeth am y diffyg cyswllt posibl rhwng y data rydych yn eu casglu a phrofiadau'r unigolion sy'n ceisio cael mynediad at wasanaethau.

Fel rhan o'n gwaith ar *Cadernid Meddwl*, byddwn yn parhau i fonitro mynediad at wasanaethau ac yn parhau i gasglu tystiolaeth am brofiadau ar lawr gwlad.

Monitro capasiti gwasanaethau iechyd meddwl

Gwnaethom ofyn i chi am y gwaith sy'n cael ei wneud i fonitro achosion sy'n cael eu cyfeirio at wasanaethau iechyd meddwl ac i gael sicrwydd ynghylch capasiti gwasanaethau i ateb y galw. Cawsom wybod gennych y byddwch yn sefydlu grŵp newydd i edrych ar effaith COVID-19 ar iechyd meddwl.

Rydym yn ymwybodol bod 'offeryn monitro iechyd meddwl COVID-19' wedi'i ddatblygu i roi sicrwydd ynghylch capasiti gwasanaethau i gyflawni eu swyddogaethau allweddol yn ystod y pandemig. Ar 13 Mai 2020, cafwyd y datganiad a ganlyn gan y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol yn y Cyfarfod Llawn:

Mae'n ofynnol i fyrddau iechyd gyflwyno gwybodaeth fonitro bob wythnos, a chaiff hyn ei hystyried gan ein grŵp digwyddiadau iechyd meddwl. Mae'r wybodaeth yn rhoi darlun byw o gapasiti gwasanaethau iechyd meddwl i'n galluogi i weld lle mae angen cymorth, cyngor neu arweiniad ychwanegol. Er y bydd modelau gwasanaeth wedi addasu yn ystod y pandemig, mae byrddau iechyd a phartneriaid wedi dweud eu bod wedi parhau i ddiwallu anghenion iechyd meddwl yn ystod y cyfnod hwn.

Byddwn yn ddiolchgar pe gallech roi manylion y trefniadau sydd yn eu lle i fonitro achosion sy'n cael eu cyfeirio at wasanaethau iechyd meddwl a chapasiti'r gwasanaethau hynny i ateb y galw, gan gynnwys gwybodaeth am rôl y Grŵp Digwyddiadau Iechyd Meddwl a sefydlwyd gan Lywodraeth Cymru. Byddwn hefyd yn ddiolchgar am unrhyw wybodaeth ychwanegol am y grŵp newydd y byddwch yn ei sefydlu, fel y dywedoch yn eich tystiolaeth lafar.

Fel rhan o'r gwaith ar *Cadernid Meddwl*, byddwn yn parhau i fonitro mynediad at wasanaethau ac yn parhau i gasglu tystiolaeth ar brofiadau ar lawr gwlad.

Iechyd meddwl amenedigol

Ers cyhoeddi ein hadroddiad ar 'Iechyd Meddwl Amenedigol yn Nghymru' ym mis Hydref 2017, rydym wedi gwneud gwaith craffu dilynol cyson, gan alw am gynnydd yn y maes hwn. Mae'n glir bod y pandemig COVID-19 wedi amharu ar wasanaethau iechyd.

Rydym yn rhannu pryderon y Comisiynydd Plant y gallai adleoli ymwelwyr iechyd gael effaith andwyol ar iechyd meddwl mamol. Dywedoch wrthym fod ymwelwyr iechyd wedi'u hadleoli yn gynnar yn y pandemig ond bod hyn bellach wedi dod i ben.

Nodwn o'ch tystiolaeth fod gwasanaethau iechyd meddwl amenedigol yn y gymuned yn parhau i gynnig cymorth a'ch bod wedi gofyn am wybodaeth gan fyrddau iechyd, y gwnaethoch gynnig ei rhannu â ni ym mis Ionawr 2021.

Rydym yn croesawu'n fawr y cynnydd a fu yn y gwaith o ddatblygu uned dros dro â chwe gwely ar gyfer mamau a babanod yn Nhonnau, yn ogystal â'r newyddion y disgwylir i'r uned hon fod yn weithredol erbyn mis Mawrth 2021. Hefyd, dywedoch wrthym fod Pwyllgor Gwasanaethau Iechyd Arbenigol Cymru yn cynnal trafodaethau â'r GIG yng ngogledd-orllewin Lloegr i gael mynediad at wasanaethau iechyd meddwl amenedigol i gleifion mewnol yn yr ardal honno.

Byddwn yn ddiolchgar pe gallech roi rhagor o fanylion am y gwaith y mae Pwyllgor Gwasanaethau Iechyd Arbenigol Cymru yn ei wneud o ran trafodaethau â'r GIG yng ngogledd-orllewin Lloegr i gael mynediad at wasanaethau iechyd meddwl amenedigol i

gleifion mewnol yn yr ardal honno. Byddem yn croesawu rhagor o fanylion am yr amserlen ar gyfer y gwaith hwn, y mathau o wasanaethau sy'n cael eu trafod a'r poblogaethau y maent yn gobeithio eu gwasanaethu.

Fel rhan o'n gwaith ar iechyd meddwl amenedigol, byddwn yn parhau i fonitro mynediad at y gwasanaethau hyn ac yn parhau i gasglu tystiolaeth ar brofiadau ar lawr gwlad.

Iechyd meddwl dysgwyr

Byddwch eisoes yn gwybod bod iechyd meddwl dysgwyr yn flaenoriaeth sylweddol i ni. Mae hyn yn cynnwys effaith bosibl eu lleoliadau addysgol arnynt, yn ogystal â'r cyfleoedd pwysig sy'n bodoli i roi'r cymorth angenrheidiol i ddysgwyr. Rydym hefyd wedi ysgrifennu at y Gweinidog Addysg i nodi'n pryderon yn y maes hwn.

Er gwybodaeth i chi, rhwng mis Rhagfyr 2020 a mis Chwefror 2021, byddwn yn clywed yn uniongyrchol gan ddysgwyr mewn lleoliadau addysg uwch ynghylch effaith barhaus yr ymateb i COVID-19 ar eu profiadau dysgu, yn ogystal ag ar eu hiechyd meddwl a'u llesiant. Caiff ein canfyddiadau eu cyhoeddi maes o law, gan helpu i lywio cam nesaf ein hymchwiliad.

Rydym yn cydnabod yr ymrwymiad clir gan y Gweinidog Addysg i ddwyn yr agenda hon yn ei blaen, fel y nodwyd ganddi yn ei llythyr atom ym mis Awst 2020. Yn y llythyr hwnnw, mae'r Gweinidog yn nodi pwysigrwydd cefnogi iechyd meddwl a llesiant emosiynol ein plant a phobl ifanc ar hyn o bryd. Hefyd, ailadroddodd y Gweinidog ei nod o ddiwallu anghenion plant a phobl ifanc o ran eu hiechyd corfforol a'u hiechyd meddwl yn unol â'r dull ysgol gyfan.

Byddwn yn parhau i fonitro'r mater pwysig hwn fel rhan o'n hymchwiliad i effaith COVID-19 ar blant a phobl ifanc.